

Den farlige fortielsen

Av Peter Halldorf.



Maleri av kunstneren Bertil Almlöf

-Hva gjør man når man vet hva som er rett, men ikke følger den indre stemmen?

-Man sørger for ikke å lytte til den eller overdøve den.

Det er slik de fleste av oss oppfører oss akkurat nå overfor en virkelighet der den globale oppvarmingen akselererer og verden befinner seg på en kurs som leder til en oppvarming på 2,5 grader. Som forfatteren Kristoffer Leandoer uttrykker det i en refleksjon over våre reaksjoner på klimakatastrofen: «Å tåle sin egen og omverdenens kognitive dissonans krever en viss øvelse og belønnes derfor ofte som en særdeles voksen atferd.»

Vi har i dag all den kunnskapen vi trenger.

Vi vet at den stadig varmere verden vi lever i er forårsaket av menneskets utslipp av klimagasser. Det innså og advarte den svenske nobelprisvinneren Svante Arrhenius allerede på 1890-tallet.

Vi vet at vi har gått inn i en fase av klimakrisen der vi nærmer oss såkalte 'tipping points' hvor kritiske systemer på planeten vår destabiliseres.

Vi vet at den fossile økonomien må utfases, siden hver dags fortsatte boring etter olje og kull undergraver mulighetene for en utholdelig fremtid på jorden vår.

Vi vet at 75 prosent av alle flyreiser kunne unngås, de er rett og slett uforsvarlige.

Vi vet at den ekstreme varmen som har lagt seg over store deler av Europa denne sommeren, med nye varmerekorder i det ene landet etter det andre, ikke hadde vært mulig uten den globale oppvarmingen.

Vi vet at hvis alle mennesker levde som vi gjør i Sverige, ville vi trenge fire jordkloder.

”Hvorfor reiser vi som art oss ikke når historien krever det?” spør forfatteren og debattanten Naomi Klein. Er det fordi en ny måte å være menneske på utgjør en direkte trussel mot vårt altomfattende økonomiske paradigme? Den obskone vekstpolitikken vi alle er involvert i får franciskaneren Richard Rohr til å utbryte: ”Det eneste som er farligere, og vanligere, enn narsissisme er – kollektiv narsissisme.”

Hva vi mennesker ”tror” om global oppvarming gjenspeiler ikke hva vi vet. Det uttrykker hvem vi er. Noe filosofen Jonna Bornemark satte fingeren på i en viktig tekst i Dagens Nyheter 6.juli 2026, når hun minnet om at den kollektive eksistensielle krisen vi befinner oss i handler om hvem vi ønsker å være som mennesker. Hun skriver:

Måten vi har levd på kommer vi ikke til å kunne fortsette med. Orker vi å ta inn det spørsmålet, orker vi å møte den eksistensielle krisen det medfører og spørre oss selv hvordan vi da skal leve? Kan vi få øye på oss selv som en del av naturen, en del av et fungerende økosystem? Hvem blir vi da?

Med andre ord handler det om mer enn å skape ny teknologi – vi trenger å finne og utforske nye måter å leve på og forstå oss selv i forhold til alt levende på denne jorden. Her kan man meditere over Hammarskjölds ord, nedskrevet mot slutten av livet hans: ’Om jeg får fortsette: fastere, enklere – stillere, varmere.’

Ut fra det som former oss kan vi forme verden.

Jonna Bornemark konstaterer at det er lett som individ å føle seg maktesløs og bli fatalistisk. Men da glemmer vi noe viktig, konstaterer hun. At mennesket er en svært fleksibel livsform. Overfor det faktum at det finnes mange forskjellige måter å være menneske på er vi ikke maktesløse.

Som individer er vi kastet inn i den historiske situasjonen vi tilfeldigvis ble født inn i, men vi er ikke maktesløse, vi er ikke ofre for en utvikling som allerede er bestemt. Men vi er heller ikke blanke ark som aktivt kan skrive vår egen fremtid. Vi har makt, men ikke all makt. Vi er altså verken bare passive eller helt aktive i krisen, men paktive. Ut fra det som former oss kan vi forme verden.*

*med henvisning til en kristen grunnforståelse om at mennesket er skapt til å leve i pakt og relasjon til Gud.

«Det farliga nedtystandet» ble publisert 8.juli 2026 på Peter Halldorf sin fasteblogg <https://fastebloggen.substack.com/> Oversatt til norsk av Helena Isebakke og Einar Johannes Helgestad.